

ВІДБУДОВА СПОРУД ТА ПРИМІЩЕНЬ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО КРАЙАРХІАВУ В 40–50-х рр. ХХ ст.

У цій публікації йдеться про стан колишнього будинку архієпископа в м. Чернігові у повоєнний період. На той час споруда використовувалася для потреб місцевого історичного архіву, що структурно підпорядковувалася органам держбезпеки. У статті описані пошкодження, які були завдані будівлі під час Другої світової війни. Охарактеризовано проекти щодо відновлення архівних приміщень, проблеми, пов'язані з цими процесами.

Ключові слова: архівні фонди, відновлювальні роботи, кошторис, міськрада, опалення, приміщення, фундаменти.

Історія колишнього будинку чернігівського архієпископа на сучасному етапі наукових досліджень залишається маловивченою. У дорадянський час не приділялося достатньо уваги цій темі. Публікації радянського періоду були присвячені здебільшого висвітленню дуже загальних питань та мали публіцистичний характер. Зокрема, маємо на увазі статті В. Кудіної¹, В. Леуса², В. Сапона³, інформація в енциклопедичному довіднику «Чернігівщина»⁴ тощо.

Останніми роками вийшло кілька публікацій на основі архівних матеріалів. Історія будівель губернського правління початку ХІХ ст., а саме пошкодження, ремонти та переобладнання колишнього будинку архієпископа, подана у статтях С. Сергєєва⁵.

У радянський період на поч. 1920-х рр. колишній будинок архієпископа було передано для потреб місцевого архіву, який функціонував у згаданих приміщеннях до початку Другої світової війни. Цей період, зокрема, процеси формування архівних фондів, система зберігання, ремонти та переобладнання споруд, частково висвітлюється у попередніх публікаціях автора цієї статті⁶.

Чернігівський крайархів, який було створено в 1924 р., розміщувався у кількох будинках дорадянського часу, що відповідали вимогам щодо зберігання документів, як от будинок Мазепи (колишня полкова канцелярія); будинок колишнього дворянського

1 Кудина В. Резиденция черниговских архиереев // *Черниговские новости: семь дней*. 2007. № 37. С. 17.

2 Леус В. У колишньому будинку архієпископа // *Чернігівські відомості*. 2002 № 23. С. 9.; Його ж. Тут містився губком партії // *Чернігівський вісник*. 1990 № 24. С. 2.

3 Сапон В. Будинок архієпископа в Чернігові // *Деснянська правда*. 2005 № 27. С. 16.

4 Чернігівщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. К.: УРЕ, 1990. С. 43.

5 Сергєєв С.М. Ремонтні роботи в будинку архієпископа в Чернігові у 20-30 рр. ХІХ ст. // *Ніжинська старовина*. Збірник регіональної історії та пам'яткознавства (Серія пам'яткознавство північно-східного регіону України №8). 2016. Вип. 22 (25). С. 179-185.; Його ж. Перебудови та ремонти споруд Губернського правління першої третини ХІХ ст. // *Карнабідівські читання*: зб. наук. пр. Чернігів: Десна Поліграф, 2017. Вип. 1-3. С. 403-408.; Його ж. Перебудови та ремонти в спорудах чернігівського будинку губернського правління першої третини ХІХ ст. // *Сіверянський літопис*. 2017. № 4. С. 88-93; Його ж. Стан колишнього будинку архієпископа на поч. ХІХ ст. // *Сіверянський літопис*. 2018. Вип. 4. С. 30-36.

6 Сергєєв С.М. Будівля Державного архіву Чернігівської області в повоєнні роки // *Сіверянський літопис*. 2015. № 1. С. 130-137.; Його ж. Відновлення споруди обласного архіву м. Чернігова в повоєнний час // *Чернігівські старожитності*: зб. наук. пр. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. Вип. 5 (8). С. 61-68; Його ж. Фондові матеріали чернігівського крайархіву в контексті втраг та руйнувань колишнього будинку архієпископа під час Другої світової війни // *Вісник НІАЗ «Кам'яна Могила»*. Запоріжжя: Дике Поле, 2018. С. 171-178.

зібрання (не зберігся, був знищений під час Другої світової війни); будинок окружного суду; будинок колишньої консисторії (на території Єлецького монастиря). Згодом до складу цієї установи було також включено колишній Чернігівський архієрейський будинок⁷.

Значна кількість приміщень була необхідна для розташування великого обсягу архівних матеріалів, що залишилися від часів «старого режиму».

У довоєнний період кількість архівних фондів становила 3294, в яких нараховувалося 2005286 одиниць зберігання. Деякі історичні матеріали охоплювали період з 1661 р. Бібліотека архіву, науково-історична та довідкова література нараховувала близько 100000 томів⁸.

Посилення автократизму та репресивної системи державного управління радянської доби у 1930-х рр. неминуче призводило до розширення функцій карального апарату, що розширював свій вплив на всі сфери соціального життя. У 1938 р. згідно з постановами центральних органів СРСР архівні установи мали бути передані до складу НКВС⁹.

Розглядаючи питання втрат і пошкоджень архівних приміщень та фондів лекцій, не можна оминути проблеми Чернігівського архіву в довоєнний час. Станом на 1940–1941 рр. для потреб архівних установ використовувалося 6 споруд, з яких лише одна відповідала вимогам архівосховища, решта ж 5 були темні, сирі та холодні. Відсутність вентиляції призвела до зараження 3-х приміщень грибок¹⁰.

Основною будівлею архіву була церква св. Катерини, де зберігалося близько 1 млн архівних документів, що мали велику історичну цінність. Тим не менше, більше 100 тис. матеріалів уже були пошкоджені грибок та майже знищені. Аварійний стан цієї споруди також призводив до випадків каліцтва робітників установи¹¹. Тобто, далеко не все треба списувати на наслідки військових дій.

Друга світова війна розпочалася для Чернігова з бомбардувань німецької авіації в серпні 1941 р. Німецькі частини увійшли до міста 9 вересня 1941 р., після чого будівля архіву по вул. Міський Вал, № 4 використовувалася для розміщення фронтової частини. Задля звільнення приміщень частину архівних матеріалів було викинуто просто неба, частково знищено та розграбовано. Другий корпус архіву по вул. Пролетарській, № 3 також було відчинено та пограбовано¹².

У повоєнний час було проведено інвентаризацію та складено перелік втраченого духовного надбання. Постраждали не лише чисельні історичні фонди, але й архівне майно: споруди 3-х архівосховищ разом із обладнанням, паркани, господарчі приміщення. Сума втрачених документів та бібліотеки становила 4697500 крб; знищене та пограбоване майно разом із обладнанням мало вартість 610460 крб; будівлям завдано шкоди на 1251200 крб. Загальні матеріальні втрати становили в 6660160 крб.¹³

Із представників облкомгоспу (обласного комунального господарства), міської архітектури та начальника відділу держархівів УНКВС була створена комісія щодо стану приміщень архівних будівель. Згідно з висновками, проводити ремонтно-реставраційні роботи було цілком можливо технічно та економічно обґрунтовано. Повністю зруйнованими виявилися пічне опалення, водогін і каналізація, усі внутрішні сходи, електрична проводка. Частково були пошкоджені внутрішні стіни, перекриття над першим поверхом (цегляної, стрілчастої та склепінчастої форм), але їх ще можна було відновити. У доволі гарному стані перебували зовнішні стіни (завтовшки 1 м), окрім північно-західної, та фундаменти¹⁴.

Управління міської архітектури робило акцент на тому, що цей будинок є пам'яткою архітектури XVIII ст., через що мали бути виконані певні рекомендації. Зокрема, повністю, без будь-яких змін, потрібно було зберегти всі зовнішні, внут-

7 Держархів Чернігівської обл. (Державний архів Чернігівської області), Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 103-108.

8 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 167. Арк. 1-2.

9 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 87. Арк. 1.

10 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 139. Арк. 11.

11 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 147. Арк. 3.

12 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 167. Арк. 2-3.

13 Там само. Арк. 5.

14 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 165-а. Арк. 32.

рішні стіни, склепіння, які не мали суттєвих пошкоджень; внутрішнє планування мало бути вільним та раціональним, для чого дозволялося встановлення нових стін та перегородок або знесення старих; заборонялася прибудова та надбудова архівних приміщень, зовнішнє оздоблення, архітектурні елементи фасадів мали бути відновлені в первинному вигляді без змін та доповнень, було дано дозвіл на встановлення центрального опалення, водогону та каналізації¹⁵.

На першому поверсі архіву мали бути розміщені вестибюль, караульні приміщення, туалет та душова кімната, дві робочі кімнати, книгосховище та п'ять кімнат під архівосховище. Вугільна та котельна, підлоги яких заглиблювалися на 2,60 м у глибину, також облаштовувалися на першому поверсі. Службові приміщення другого поверху розташовувалися в центральній частині: читальна зала та дві робочі кімнати. У північній та південній половинах будівлі мали бути чотири архівосховища. Також другий поверх передбачався для їдальні, туалету, душової й адміністративної половини архіву: бухгалтерії, секретаріату, кабінетів начальника та його заступника тощо. Загальна кубатура споруди становила 10000 м³. Опалення мало облаштовуватися як центральне водяне з використанням котла. Передбачалося облаштування кімнати для паління.

Управління державними архівами НКВС УРСР у липні 1945 р. затвердило генеральний кошторис з відновлення будівлі держархіву з загальною сумою 855386 руб. Основними статтями витрат стали наступні:

1. Загально-будівельні роботи.
2. Електричне освітлення.
3. Водогін та каналізація.
4. Центральне опалення.
5. Благоустрій.
6. Резервні кошти.
7. Технічна документація.
8. Проектно-кошторисна робота¹⁶.

Справа відновлення колишнього будинку архієпископа затягнулася на довгі роки. Чернігівський архів підпорядковувався структурно МВС, але фінансувався за рахунок республіканського бюджету. Згідно з первинним планом, усі відновлювальні роботи мали бути завершені до 01.11.1946 р.¹⁷

Своєчасному виконанню робіт заважали різні чинники. По-перше, спостерігався постійний брак необхідних будівельних матеріалів, не вистачало цементу, цвяхів, сортового заліза. Цемент привозили з м. Ворошиловграда (суч. м. Луганськ), цвяхи з м. Києва, скло віконне з м. Артемівська (суч. м. Бахмут)¹⁸.

По-друге, давалася взнаки нестача кваліфікованої робочої сили. На будівництві щоденно працювало в середньому 40–45 робітників з табору військовополонених. Зокрема, каменярі–5, ковалі–2, підсобні–16, теслі–14, столярі–6. Доставку матеріалів забезпечували дві автомашини. До того ж, була майже повністю відсутня будь-яка механізація процесу праці¹⁹. Механізованою ділянкою можна лише вважати наявність кувальної та столярної майстерень. Більшість робітників доводилося навчати будівельній справі в процесі відбудови. Також до справи відновлення залучали робітників держархіву та господарського відділу УМВС у позаробочий час²⁰.

По-третє, занадто бюрократизованою була радянська система управління державними органами. У квітні 1947 р. комісія у складі керівника облвідділу архітектури, головного архітектора міста, інспектора Держархбуднагляду та в присутності представника замовника, капітана УНКВС, надала наступні висновки щодо процесу ремонтно-відновлювальних робіт. Відзначивши загальний незадовільний стан відбудови, серед головних причин гальмування виявилось вкрай погане забезпечення

¹⁵ Там само. Арк. 33.

¹⁶ Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 165-а. Арк. 39-43.

¹⁷ Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 214. Арк. 8.

¹⁸ Там само. Арк. 25, 66.

¹⁹ Там само. Арк. 9, 10.

²⁰ Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 211. Арк. 38.

замовником потрібними будівельними матеріалами, було наголошено також на відсутності необхідного контролю з боку відповідальних органів. Протокол технічного огляду облвідділу у справах архітектури від 18 грудня 1947 р. засвідчив, що робота Держархбуднагляду проводилася незадовільно, у районах ДАБК (державний архітектурно-будівельний контроль) не працює, і будівництво там здійснюється безконтрольно. Стан пам'яток архітектури в області загрозливий. Головними причинами подібного безладу визнали недостатній авторитет Держнагляду, відсутність співпраці будівельних організацій та банків²¹.

Виконання ремонту за 1947 р. не було завершено з багатьох складових запланованого обсягу, наприклад, земельні роботи, кладка фундаментів, відновлення стін та перегородок, перекриття підлоги (утеплення, облаштування бетонної основи, дерев'яний настил), сходи та пожежні виходи, тинькування зовнішнє та внутрішнє, малярні роботи, спорудження фундаментів для котельні²².

Окрім витрат на відновлення споруди архіву, потрібні були кошти на підігрів приміщень пінним опаленням²³.

Виконання ремонтних робіт також залежало від лімітування коштів. Кошторис у 1948 р. передбачав виділення 200000 руб. Ця сума мала проходити через державні установи: Комунабанк (замовник) та Промбанк (підрядник). Замовник зі свого боку гарантував забезпечення відбудови постійною робочою силою з контингенту ув'язнених у відповідності до графіка ремонтів. Але чергова комісія, проведена 24 травня 1948 р., дала дуже невтішні висновки. Окрім того, що ремонт не був завершений, відновлення будинку архіву майже рік не велося, починаючи з 24 липня 1947 р. Як виявилось, керівництво Будконтори взагалі розібрало та вивезло на інші об'єкти риштування, сходи та інший інвентар. Тим часом, у будівлі вже оселилися родини співробітників УМВС та Будконтори, не враховуючи жіночого гуртожитку. Нові поселенці підключили опалювальні печі та плитки до вентиляції, що загрожувало пожежею. Пропонувалося виконати ремонтні роботи в найкоротший термін, а також виселити родини, які оселилися в споруді державного призначення²⁴.

Лише у жовтні 1948 р. ремонтно-реставраційна робота була відновлена. Будконтора облаштувала режимну зону, завершувала будівництво котельні. Деякі мешканці переселилися в новий будинок для співробітників УМВС, але більша частина продовжувала знаходитися у приміщеннях архіву. Неможливість завершити до кінця 1948 р. ремонти в повному обсязі Будконтора пояснювала нестачею матеріалів, зокрема цегли та будівельної дошки, робочою силою й відсутністю охорони, яка була задіяна на інших будівництвах у структурах УМВС²⁵.

На 1949 р. для ремонту архіву було асигновано 100000 руб., основною статтею використання коштів передбачалося завершення будівництва котельної та системи електроосвітлення. Керівництво Будконтори, посилаючись на недостатній обсяг фінансування, запропонувало прийняти будівлю у незавершеному вигляді²⁶.

Після погодження з Мініфіном УРСР Будконтора додатково отримала ще 200000 руб. Це дозволило до кінця 1949 р. повністю завершити будівництво котельні й провести монтування системи опалення. Також будівельники облаштували електроосвітлення (вимикачі, електрощитки, відкрита шнурова проводка, схована електропроводка, штепселі тощо), потинькували стіни, встановили вікна та двері, будівлю було перекрито по всьому архіву хвилястим шифером по толю на 840 м³. Важливою недоробкою при цьому ставав незадовільний стан підлоги, який на обох поверхах проявлявся у площині відсутньої поверхні 213 м³²⁷.

Фронтонна частина даху була перекрита «скляним ковпаком», на вікнах у зимовий період встановлювалися жалюзі²⁸.

21 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 165-а. Арк. 9-9 зв.

22 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 211. Арк. 32-33.

23 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 209. Арк. 26.

24 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 258. Арк. 6-7.

25 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 214. Арк. 136-139.

26 Там само. Арк. 140-151.

27 Там само. Арк. 154-155.

28 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 281. Арк. 1-13.

До всіх вищезазначених негараздів слід додати певні моменти, які були вказані в угоді між виконкомом міськради та керівництвом архіву. Міськрада передавала земельну ділянку у «безстрокове» користування для відновлення та експлуатації будівель. «Безстроковий користувач» мав зберігати ділянку у належному стані, за порушення правил експлуатації та благоустрою передбачалася система штрафів. Найцікавішим у цій ситуації був пункт № 13, згідно з яким, у разі використання ділянки не за призначенням, остання разом зі всіма забудовами та компенсацією збитків переходила в повне розпорядження міськради. Тобто, у тому випадку, якби споруда архіву не працювала за своїм профілем, існувала загроза передання приміщень до іншого відомства²⁹.

Новий етап ремонтів розпочався в 1950 р. Кошторисом було передбачено виділення коштів на проектування, технічний нагляд, облаштування спеціальної зони. У приміщеннях архіву мали бути облаштовані внутрішнє електричне освітлення, водогін, каналізація та центральне опалення³⁰.

Окремим пунктом визначалися земельні роботи, облаштування фундаментів, дахів, кладка стін, ліпні роботи (корінфські та дорійські капітелі, вази, гірлянди, вінки), вікна, двері тощо³¹.

Також передбачалися цементування підлоги, гідроізоляція, водогони, облаштування вікон та дверей, підсилення перекриття дахів. Загальна сума витрат становила 59403,78 руб.³²

Як було зазначено вище, згідно з угодою між керівництвом архіву та міськрадою пунктом № 13 передбачалася можливість передання архівної будівлі до розпорядження міськради. На завершення відбудовних робіт місцева влада почала ставити питання про виведення споруди з-під юрисдикції УМВС і передачі останньої для потреб міського палацу піонерів. Відповідне звернення було надіслано до Ради Міністрів УРСР. Після розгляду всіх матеріалів центральна влада відмовила Чернігівській міськраді у задоволенні запиту³³.

Процес ремонтно-реставраційних робіт з відновлення колишнього будинку архієпископа, що мав завершитися за первинними планами у 1946 р., тривав до 1953 р. У січні 1952 р. було введено центральне водяне опалення, кошти на відбудову використані в повному обсязі³⁴. За висновками комісії з введення до експлуатації, створеної у листопаді 1952 р., у цілому стан споруди місцевого архіву відповідав необхідним вимогам. Однак спостерігалися деякі недоробки, як-от, нестача потрібної кількості двоярусних стелажів³⁵.

Матеріали Державного архіву Чернігівської області радянського періоду показують, що крайархів м. Чернігова в довоєнний час мав другий в Україні за кількістю фонд (2005286 од. зб.). Частково документи було втрачено через пожежі, бомбардування та крадіжки під час Другої світової війни (1275062 од. зб.). Доволі значними виявилися також пошкодження будівель та майна архівної установи.

Обстеження колишнього будинку губернського правління відбулося у 1944 р. Під час війни головним чином постраждали комунікації споруди, основна частина збереглася у задовільному стані. Згідно з первинним планом, передбачалося відновити приміщення протягом 3–4 років.

У 1946 р. було прийняте рішення про відновлення колишнього будинку архієпископа для потреб архіву УНКВС. Відновлення споруд проходило незадовільно, з постійними порушеннями графіка виконань та періодичним збільшенням кошторису на ремонт. Реставраційні роботи гальмувалися через відсутність достатніх коштів у повоєнний час, фахових робітників та достатньо громіздку бюрократичну радянську систему державного управління, авторитарні методи виконання тощо.

29 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 214. Арк. 174-175.

30 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 311. Арк. 1.

31 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 309. Арк. 19-75.

32 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 214. Арк. 6-8.

33 Там само. Арк. 248.

34 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 209. Арк. 183-185.

35 Держархів Чернігівської обл. Ф. Р-651. Оп. 1. Спр. 214. Арк. 374-402.

Незважаючи на те, що архів входив до системи «всемогутнього» УНКВС-УМВС, на практиці ці спецслужби виявилися далекими від такого стандарту. Постійно виникали труднощі з поставками необхідних матеріалів, які здебільшого привозили з інших міст. Іноді підрядники явно саботували виконання планів, переводячи робітників на більш вигідні об'єкти. Також наприкінці завершення ремонтів на споруду архіву почала претендувати місцева влада, намагаючись через республіканські структури забрати будівлю для палацу піонерів.

Ще одним чинником, який затягував відновлення архіву, стала інертна та надто бюрократизована система державної влади, оскільки конфлікти між різними структурами впливали на кінцевий результат.

Головна частина ремонтно-реставраційних робіт була завершена до 1952 р., хоча окремі недоробки продовжували даватися взнаки й надалі.

Перспективи цієї теми проглядаються у продовженні вивчення матеріальної бази з історії колишнього будинку архієпископа за рахунок архівних фондів радянського періоду довоєнного та повоєнного часів.

References

Kudina, V. (2007) Residentsiia chernigovskikh arkhiiireev. *Chernihovskie novosti: sem dnei*, 37, P. 17.

Leys, V. (2002) U kolyshniomy budunku arkhiepyskopa. *Chernihivski vidomosti*, 23, P. 9.

Leys, V. (1990) Tut mistuvsia hubkom partii. *Chernihivskiy visnyk*, 24, P. 2.

Sapon, V. (2005) Budunok arkhiepuskopa v Chernihovi. *Desnianska pravda*, 27. P. 16.

Chernihivshchyna (1990): Entsyklopedychnyi dovidnyk / Za red. A.V. Kudrytskoho. К.: YRE P. 43.

Serheiev, S.M. (2016) Remontni roboty v Budynku arkhiepyskopa v Chernihovi u 20-30-s XIX c. *Hizhynska starovyna*. Zbirnyk regionalnoi istorii ta pamiatkoznavstva (Seriiia pamyatkoznavstva pivnichno-shidnoho rehionu Ukrainu, 8), 22(25), pp. 179-185; Serheiev, S.M. (2017) Perebudovu ta remontu sporud Hubernskoho pravlihnna pershoi tretyny XIX c. *Karnabidivski chytannia: zb. nayk. pr. Chegnihiv*. Desna Poligraf, 1-3. pp. 403–408; Serheiev S.M. (2017) Perebudovu ta remonty v sporudakh hubernskogo pravlihnna pershoi tretyny XIX c. *Siverianskyi litopys* 4, pp. 88-93; Serheiev, S.M. (2018) Stan kolyshnioho budynku arkhiepuskopa na poch. XIX c. *Siverianskyi litopys*, 4, pp. 30-36.

Serheiev, S.M. (2015) Budivlia Derzhavnoho arkhivu Chernihivskoi oblasti v povoienni roku. *Siverianskyi litopys*, 1, pp. 130-137; Serheiev, S.M. (2018) Vidnovlennia sporudu oblasnoho arkhivu Chernihova v povoiennyi chas. *Chernihivki starozhytnosti: zb. nayk. pr. Chernigiv*. Desna Poligraf, 5 (8), pp. 61-68; Serhiev, S.M. (2018) Fondovi materialy chernihiskoho kraiarhivy v koteksti vtrat ta ryinyvan kolyshnogo bydynku arkhiepyskopa pid chas druhoi svitovoi viinyu, *Visnyk NIAZ «Kamiana mohyla»*. Zaporizhzhia: Dyke pole, pp. 171-178.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. (Derzhavnyi arhiv Chernihivskoi oblasti) F. R-651. Op. 1. Spr. 2. Ark. 103-108.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 87. Ark. 1.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 139. Ark. 11.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 147. Ark. 3.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 165-a. Ark. 9-32.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 167. Ark. 1-5.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 173. Ark. 2-50.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 209. Ark. 26, 183-185.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 211. Ark. 32-38.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 214. Ark. 8-402.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 258. Ark. 6-7.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 281. Ark. 1-13.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 309. Ark. 19-75.

Derzharhiv Chernigivskoi obl. F. R-651. Op. 1. Spr. 311. Ark. 1.

Сергеев Сергей Михайлович – науковий співробітник Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» (м. Чернігів, вул. Преображенська 1, oldcher@gmail.com)

Serhii Serhieiev

Researcher of the department of Ancient Chernihiv National Architectural and Historical reserve

Renovations of buildings and premises of the Chernihiv Historical Regional Archives in the 1940' and 1950's XXth century.

Materials of the state archives of the Chernihiv region of the soviet period show that the krayarch of Chernihiv in the prewar period had the second found in Ukraine (2005286 od.zb.). Partially documents were lost due to fires, bombings and thefts during the Second world war (1275062 units). The damages to buildings and property of the archival institution were also quite significant.

During the war, communications were mostly affected by construction, most of them remained in a satisfactory condition. According to the original plan it was supposed to restore the premises for 3-4 years. The case of repairing the archive was considered important enough, after all, even in the difficult postwar period, significant resources were found for restoration.

Restoration of buildings was unsatisfactory, with constant violations of the schedule of performances and periodic increase in the cost estimate for repairs. Restoration works were hampered by the lack of sufficient funds in post-war time, professional workers and a rather bulky bureaucratic soviet government system, authoritarian methods of implementation, etc. Constantly there were difficulties with the supply of necessary materials, which were mostly brought from other cities. Sometimes the contractors clearly sabotaged the implementation of plans, bringing workers to more profitable objects. Also, at the end of the repairs, the local authorities began to claim the construction of the archive, trying, through republican structures, to take the building for the palace of the pioneers.

Another factor that delayed the restoration of the archives was an inert and too bureaucratic system of state power, because conflicts between different structures influenced the final result.

The main part of repair and restoration works was completed until 1952, although some deficiencies continued to go on.

The perspectives of this topic are viewed in the continuation of the study of the material base on the history of the former building of the archbishop at the expense of archival funds of the soviet period prewar and postwar.

Дата подання: 14 лютого 2019 р.

